

การศึกษำปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมกตัญญูกตเวทิต
ของนักเรียนมัธยมศึกษำปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา

บทคัดย่อ

ของ

สุจินดา มุลผล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษำ
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

กันยายน 2548

สุจินดา มูลผล. (2548). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมกตัญญูตเวทีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา*. ปริญญาานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อ้อมเดือน สดมณี, รองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร.

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธและพฤติกรรมกตัญญูตเวทีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายพฤติกรรมกตัญญูตเวทีของนักเรียนด้วยลักษณะทางพุทธในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยจำแนกตามลักษณะชีวสังคม
- 2) เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายลักษณะทางพุทธของนักเรียนด้วยลักษณะทางสังคม และลักษณะทางจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยจำแนกตามลักษณะชีวสังคม
- 3) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธของนักเรียน และ
- 4) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกตัญญูตเวทีของนักเรียนที่มีลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตที่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 450 คน แบ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 225 คน และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป 225 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็นตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะทางสังคม 4 ตัวแปร คือ ประเภทของโรงเรียน การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ การเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ลักษณะทางจิต 3 ตัวแปร คือ ทศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน และความเชื่ออำนาจภายในตน ส่วนตัวแปรตาม มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะทางพุทธ 2 ตัวแปร คือ ความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธ และตัวแปรพฤติกรรมกตัญญูตเวที

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรทีละขั้น (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two way Analysis of Variance) และ

การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้คะแนนที (t-test) การวิเคราะห์ทั้งหมดกระทำในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคม

ผลการวิจัย พบว่า

1. ในกลุ่มรวม การปฏิบัติทางพุทธ เป็นตัวทำนายที่สำคัญเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนาย พฤติกรรมกตัญญูกตเวทีของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 16 ในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า การปฏิบัติทางพุทธ เป็นตัวทำนายที่สำคัญเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนาย พฤติกรรมกตัญญูกตเวทีของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทุกกลุ่มย่อย โดยสามารถทำนาย พฤติกรรมกตัญญูกตเวทีได้สูงสุดในกลุ่มนักเรียนที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยน้อย และกลุ่มนักเรียนที่ อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่

2. ตัวแปรลักษณะทางสังคมและตัวแปรลักษณะทางจิต สามารถร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติทางพุทธ ได้ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ดังนี้

2.1 ในกลุ่มรวม ตัวแปรที่เข้าทำนายความเชื่อทางพุทธได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ทักษะชีวิตที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ การเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน และการ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ สามารถร่วมกันทำนาย ความเชื่อทางพุทธได้ร้อยละ 38 โดย ตัวแปรที่ เข้าทำนายเป็นลำดับแรกคือ ทักษะชีวิตที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ

2.2 ในกลุ่มรวม ตัวแปรที่เข้าทำนายการปฏิบัติทางพุทธได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ทักษะชีวิตที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ การเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน ลักษณะมุ่ง อนาคต ควบคุมตน การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนแบบ ประชาธิปไตย สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธได้ร้อยละ 57 โดยตัวแปรที่เข้าทำนายเป็นอันดับ แรกคือ ทักษะชีวิตที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ

ตัวแปรที่เข้าทำนายความเชื่อทางพุทธและการปฏิบัติทางพุทธเป็นอันดับแรกมากที่สุดคือ ทักษะชีวิตที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ คือเข้าทำนายความเชื่อทางพุทธเป็นอันดับแรกในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม และเข้าทำนายการปฏิบัติทางพุทธเป็นอันดับแรกในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม

3. ลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตร่วมกันส่งผลต่อลักษณะทางพุทธ ทั้งในส่วนของความเชื่อ ทางพุทธและการปฏิบัติทางพุทธ พบผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ดังนี้

3.1 ในกลุ่มรวมและกลุ่มเพศหญิง พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของโรงเรียนและลักษณะ มุ่งอนาคต ควบคุมตน ที่ส่งผลต่อความเชื่อทางพุทธ โดยนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดใน พระพุทธศาสนา หรือโรงเรียนเน้นพุทธ ถ้ามีลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนสูง จะมีความเชื่อทางพุทธ

มากกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนต่ำ และพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของโรงเรียนและลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติทางพุทธ ในกลุ่มเพศหญิง และกลุ่มนักเรียนที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยน้อย โดยนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา หรือโรงเรียนเน้นพุทธ ถ้ามีลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนสูง จะมีการปฏิบัติทางพุทธมากกว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนต่ำ

3.2 ในกลุ่มรวม กลุ่มเพศชาย กลุ่มนักเรียนที่ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยมาก และกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่ร่วมกับพ่อแม่ พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียนและทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ ที่ส่งผลต่อความเชื่อทางพุทธ โดยนักเรียนที่เข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียนสูง ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธสูง จะมีความเชื่อทางพุทธมากกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธต่ำ และพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียนและทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติทางพุทธ โดยนักเรียนที่เข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียนสูง ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธสูง จะมีการปฏิบัติทางพุทธมากกว่านักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธต่ำ

4. นักเรียนที่มีลักษณะทางสังคม ได้แก่ ประเภทโรงเรียน การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธ การเข้าร่วมและรับรู้ประโยชน์จากกิจกรรมทางพุทธในโรงเรียน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับ นักเรียนแบบประชาธิปไตย แตกต่างกัน มีพฤติกรรมกตัญญูกตเวทีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นกลุ่มนักเรียนที่อาศัยอยู่กับญาติ

5. นักเรียนที่มีลักษณะทางจิต ได้แก่ ทัศนคติที่ดีต่อลักษณะทางพุทธ ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน และความเชื่ออำนาจภายในตน แตกต่างกัน มีพฤติกรรมกตัญญูกตเวทีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มรวมและทุกกลุ่มย่อย